

OSMANLI DEVLETİ DÖNEMİNDE BOSNA HERSEK'TE EĞİTİM VE ÖĞRETİM

Necati DEMİR

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Ankara / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Bosna-Hersek, Osmanlı Devleti, Eğitim, Öğretim.

ÖZET

Bosna Hersek Federasyonu vatandaşlarının Türkiye Cumhuriyeti ile yüzlerce yıllık tarihsel, kültürel bağı ve iyi ilişkileri bulunmaktadır. Türkler ile Bosnalılar 1391'de Üsküp'ün alınmasından sonra komşu olmuşlar, bu tarihten sonra daha sık karşı karşıya gelmişler veya bir arada bulunmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Osmanlı Arşivinde Bosna-Hersek ile ilgili on binlerce belge bulunmaktadır. Bunların önemli bir kısmı *Osmanlı Devleti'nin Bosna-Hersek'teki eğitim ve öğretim faaliyetlerini* anlatmaktadır. Osmanlı Arşivlerinde Bosna'ya yapılan eğitim yatırımları ile ilgili en eski belge şimdilik *Gazi Hüseyin Bey'in 1537'de Saraybosna'da yaptırdığı külliye içindeki medrese ve sıbyan mektebi* ile ilgilidir. Osmanlı Devleti Dönemi'nde Bosna'nın vilayetlerine, kazalarına ve köylerine yapılan okullar, okulların tamiri, muallim atamaları, yönetmelikler, ders araç-gereçlerinin karşılanması, okulların mali konuları, okullarda eğitimin düzenli şekilde yürütülmesi ile ilgili yazışmaları içeren yüzlerce evrak değerlendirilecektir. Ayrıca *seyhatnameler, salnameler, maarif salnameleri, Cevdet Paşa'nın Maruzat* ile *Tezâkir*'i ve konuyla ilgili diğer kaynaklar incelenecektir. Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki belgelerden anlaşıldığına göre Osmanlı Devleti, 1537-1912 yılları arasında sınırları içerisinde kalan bütün coğrafyada eğitimi modernleştirmek ve çağın gereklerine cevap vermek için bütün zor şartlara rağmen, aşırı gayret göstermiştir. Bosna'nın merkezi Bosna/Saraybosna'da o dönemin çağdaş eğitim kurumları olan *Darülmualim, Mekteb-i Tıbbiyye-i Mülkiye, Mekteb-i Mülkiye, Baytar Mektebi, Mekteb-i Rüştîye, Askerî Rüştîye, Mekteb-i Sultani, Kız Rüştîyesi, Darüşşafaka, Sabah Mektebi, ...* gibi okullar açılmıştır. Bu okullara çoğunlukla İstanbul'da iyi yetişmiş muallimler tayin edilmiştir. Öyle görünmektedir ki eğitimin kalitelileşmesi, çağdaşlaşması ve verimliliğinin artması için bizzat sultanlar konu ile ilgilenmişlerdir. Çalışmada, Osmanlı Arşivlerindeki Bosna'da eğitim öğretim konusu ile ilgili arşivlenen belgeleri taranmıştır. Belgeler tek tek incelenmiş, Bosna-Hersek'in vilayetleri, kazaları ve köylerinin eğitim ve öğretim durumu hakkında, *daha sonra konu ile ilgili yapılacak çalışmalara da kaynak olabilecek derecede ve özelliklerde*, bilgiler verilmiştir. Çalışmamızın dünyanın en yeni devletlerinden biri olan Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin eğitim ve öğretimine önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.